

190 TRACTATUS SEPTIMUS.

rum, in nullo prorsus casu in lege Evangelica solubile est.

11. An vero in lege Mosaica solvi potuerit per libellum repudij, Deo in legenaturæ dispensante, controversia est inter Theologos; plures enim existimant, libellum repudij non fuisse permisum à Moysi ut licitum, sed ut toleratum, ad vitanda graviora mala, sicut permittuntur à Principibus lupanaria. Unde juxta hanc sententiam, peccabant Judai dimittingit suas uxores, & vinculum matrimonij per libellum repudij non solvebatur, ac proinde si mulieres dimissa accipiebant novos maritos, non erat novum ac vetum matrimonium, sed adulterium. Ita Magister D. Bonaventura, Estius, Sylvius, & alij, quibus videtur favere D. Hieronymus in cap. 19. Matth. ad verba illa, *Moses ad duritiam &c.* Alij vero docent, sub lege Mosaica, Deo dispensante in lege naturali, permisum fuisse Iudeis repudiare uxores, non solum impunè, sed etiam licite, ita ut non peccarent repudiando, & per libellum repudij vinculum conjugale solveretur. Ita D. Thomas super cap. 19. Matthæi, Albertus Magnus, Durandus, Paludanus, Bellarminus, Sanchez, & alij communis, ac probabilis. Nam Deuteron. 24. sic dicitur: *Si acceperit homo uxorem, & non invenerit gratiam ante oculos ejus, propter aliquam faditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manus illius, & dimittet eam de domo sua, &c.* Hæc autem verba, & sequentia, aperte significant licentiam & potestatem juris viro, ad repudiandum uxorem, & uxori repudiata, ad nubendum alteri; non vero solam tolerantiam rei illicitæ, ad vitandum magis malum: Ergo per legem repudij permittebatur Iudeis, non solum impunè, sed etiam licite, repudiare uxores. Unde nunquam in tota Scriptura legitur, quod repudiantes uxores, servato modo a Moysi scripto, reprehendant, vel quod matrimonio repudiatarum cum aliis viris, improbentur, & tanquam adulteria habeantur. Nec obstat, quod lex prohibens ne repudiata, qua alteri nupferat, mortuo secundo viro, recuperetur à priori, rationem hujus prohibitionis reddat, *quia polluta est, & abominabilis facta coram Domino.* Nam ut ait S. Thomas hic quæst. 67. art. 4. ad 5. repudiata qua alteri nupsit, dicitur polluta & abominabilis coram Domino, legaliter, eo modo quo immundus dicebatur in eadem lege Mosaica, qui mortuum tangebat, vel leprosum, non immunditcula culpa, sed cuiusdam irregularitatis legalis. Non obest etiam quod Christus Matth. 19. dicat, Moysen permisisse Iudeis uxores dimittere, propter duritiam cordis eorum: his enim verbis solum significat, duritiam cordis sūlle occasionem permissionis, non vero intendit, ipsam permissionem non sūlle veram & positivam concessionem dimittendi uxorem, sed solam tolerantiam, ad vitanda mala graviora.

12. Quamvis autem matrimonium in lege evangelica, triplici titulo supra explicato indissoluble sit, sunt tamen duo casus, in quibus solvi potest, ex speciali Christi dispensatione, id concedentis in gratiam fidei, vel status religiosi. Primus est, quando ex duobus infidelibus conjugatis, unus convertitur ad fidem, & alter non vult pacificè, & sine contumelia Creatoris, habitare cum illo: tunc enim licet conjugi ad

14. Quates primò, an Summus Pontifex, in matrimonio

DE SACRAMENTO MATRIMONII. 191

fidei converso desertere infidelem, & ad alias si voluerit nuptias transire. Ita definit Innocentius III. cap. *Quanto de divortiis, ubi sic ait: Si alter infideli conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero, vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum perirerat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, ad secunda, si voluerit, vota transire potest.* Hoc privilegium in favorem fidei & Christianæ religionis à Christo concessum, deducitur ex verbis illis Apostoli 1. Corinth. 7. *Si quis frater uxorem habet infideli, & hoc consentit habitare cum illo, non dimittat &c.* Quod si infidelis discedat, non enim servitui subiectus est frater aut soror in hujusmodi. Quæ ultima verba, juxta communem Doctorum explicationem, significant quod si conjux infidelis, odio Christianæ religionis, sponte recelerit à conjugi fidi, conjux fidelis non subiicitur servituti, ut debeat remanere in celibatu, sed potest alteri nubere. Quod à fortiori dicendum est, si infidelis remaneat quidem cum fidelis, sed cum injurya Creatoris, & spirituali damno conversi conjugis, quia hoc est deterius quam si discederet. Quod si infidelis nolit quidem converti, sit tamen paratus cohabitare cum converso ad fidem, pacifice, & sine contumelia Creatoris, iste non potest, juxta D. Thomam hic quæst. 59. artic. 5. transire ad secundum matrimonium; Christus enim hoc privilegium infidelibus conversis non concessit, nisi in gratiam fidei, quæ tunc non pericitatur.

13. Secundus casus est, quando alter conjugum, ante consummationem matrimonij, ingreditur religionem ab Ecclesia approbatam, & in ea professionem emitit; tunc enim solvitur vinculum matrimonij rati & nondum consummati, ex speciali Christi privilegio, in favorem status religiosi concessio, ut constat ex Tridentino sess. 24. can. 6. ubi sic habetur: *Si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum, per solemnum Religionis professionem alterius conjugis, non dirimi, anathema sit.* Id prius definierat Innocentius III. cap. *Ex parte secunda, de converso conjugar, ubi declarat, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri conjugum, reliquo inconsilio, ad religionem transire, ita quod reliquis ex tunc legitime poterit alteri copulari.* Idem afficit Alexander III. cap. *Verum, &c.* cap. *Ex publico*, eodem titulo, conceditque uxori (idem sentiendum est de marito) spatum duorum mensium, intra quod non tenetur consummare matrimonium, sed de ingressu religionis deliberare possit, si velit: quo elapsi, tenentur conjuges mutuo reddere debitum, si exigatur.

Hujus privilegij nulla potest alia ratio assignari, quam voluntas Christi, in favorem religionis dispensantis in lege naturæ, & in lege evangelica de matrimonij indissolubilitate. Hanc tamen congruentiam afferit S. Thomas in 4. dist. 27. qu. 1. artic. 3. quæstiunc. 2. in corp. *Quod ante carnalem copulam ejus inter conjuges tantum spirituale vinculum, sed post est inter eos etiam vinculum carnale;* & ideo sicut post carnalem copulam matrimonian solvitur per mortem carnalem, ita per ingressum religionis ante carnalem copulam solvitur, quia religio est mors quadam spiritualis, quæ aliquis facio moriens, vivit Deo.

16. Quætes secundò, utrum ob adulterium alterius ex conjugibus, matrimonium quoad vinculum dissolvarur? Respondeo negativè, sic enim definitur in Tridentino sess. 24. can. 7. his verbis: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, proper adulterium alterius conjugum, matrimonij vinculum non posse dissolvi &c. anathema sit.* Ratio etiam suffragatur, si enim per adulterium maritale vinculum solveretur, per illud conjux adultera aperiret sibi viam ad secundas nuptias, subindeque melioris esset conditionis, quæ causâ adulterij, quam quæ innocens dimitteretur, quod est absurdum.

17. Neque his obstat illud Christi Matth. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur:* Christus enim per hanc exceptionem (*nisi ob fornicationem*) non significare voluit, eum qui dimittit uxorem, ob fornicationem, & aliam ducit, non mœchari; cùm enim illa exceptio (ut recte Jansenius Gandavensis, & alij annotarunt) non afficiat totam sententiam, sed solum priam ejus partem, facit hunc sensum: *Quicumque dimiserit uxorem* (*Quod non licet nisi ob fornicationem*) *& aliam duxerit, mœchatur.* Quod si opponas, separationem quoad thorum fieri propter alias causas, quam ob fornicationem, & per consequens exceptionem fornicationis, non intelligi de separatione quoad thorum, sed quoad vinculum. Respondeatur negando consequentiam; licet enim alia non defint causa separationis quoad thorum, ibi tamen Christus non fecit mentionem, nisi solius fornicationis, quia ista, cùm importet divisionem carnis à carne, est causa per se & directè repugnans matrimonio, cùm alia solum per accidens opponantur societati conjugali, nec eam dividant speciali titulo, sed communī cuivis societati.

18. Quod si aliquis contendat, prædictam exceptionem referri ad totam Christi sententiam, illa Christi verba poterunt cum B. Martiali D. Petri Discipulo epist. 2. ad Tolosanos cap. 9. sic interpretari: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem hoc faciat, mœchatur;* & quicumque aliam duxerit, mœchatur; ille quidem mœchiā alienā, dando uxori occasione mœchandi; iste vero mœchiā propriā, cognoscendo eam quæ non est sua, conformiter aliis verbis Christi Matth. 5. *Omnis qui dimittit uxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit, adulterat.*

19. Ex his intelliges, ritum Græcorum, matrimonia fornicationis causa dissolventium, correctione dignum est. Unde in Actis Concilij Florentini refertur, quod postquam definitio fidei edita fuit, & omnium Ecclesie Episcoporum subscriptionibus munita: Eugenius I V. Pontifex maximus ita Græcos allocutus est. *Nos fratres, Dei beneficio, sumus fidei conjuncti. Quoniam ergo arcans Dei iudicis ego sum inter vos membra Caput, debeoque qualitercumque admonere, & consilii instruere ad ea quæ videntur pietatem & Ecclesiam nostram confitilire; propono vobis aliqua ut fratibus, ut Ecclesiarum doctribus. Et primò dico, omnes conqueri de separatione matrimoniorum, idque correctione indiget &c.* Præsules responderunt ad hoc caput: *Matrimonia dirimimus non sine justis causis.* Ceterum in variis aliis questionibus satisfecerunt Graci, præterquam in duabus, quarum altera erat ille eorum ritus, neutquam ab Ecclesia probatus, quo matrimonia in casu adulterij dirimere conuererunt.

CAPUT VI.

De impedimentis matrimonij.

Impedimenta matrimonij alia sunt quæ dicuntur impedientia tantum, quia scilicet impedient ne matrimonium licitè contrahatur, contractum tamen non irritant: alia vero, quæ dirimentia appellantur, non quodd matrimonium jam factum & valide contractum dirimant, ut ipsi termini significare videntur (constat enim ex dictis capite præcedenti matrimonij vinculum, inter fideles contractum, & nondum consummatum, per solam professionem religiosam dissolvi) sed quia efficiunt, ut nedum illicitè, sed etiam invalidè matrimonium contrahatur. De hoc dupli genere impedimentorum breviter hæc agendum est.

TRACTATUS SEPTIMUS.

192

§. I.

De impedimentis prohibentibus.

1. Impedimenta prohibentia duodecim communiter numerantur, quorum aliqua ex jure naturali, vel positivo, alia ex crimen orientur. Primi generis sunt quinque, quae his verbis continentur.

*Ecclesia vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque catechismus, sponsalia, jungit votum:
Impedunt fieri, permittunt facta tenere.*

Primum ergo impedimentum prohibens est *Ecclesia vetitum*, id est prohibitio facta à superiori Ecclesiastico, quæ potest esse vel generalis & communis omnibus fidelibus, ut prohibitio contrahendi sine præviis denuntiationibus, aut earum dispensatione; vel specialis, ut cum aliqui in particulari, iusta de causa, prohibetur matrimonium.

Secundum est *Tempus feriatum*, id est certum anni tempus quo Ecclesia matrimonia celebrari vetat.

Tertium est *Catechismus*, id est cognatio spiritualis nata ex catechizatione, seu instructione in fide, qua fieri solet ante baptismum; ex hac enim contrahitur quædam cognatio spiritualis imperfecta, quæ est impedimentum matrimonij; quamvis plures existimant, tale impedimentum à Tridentino sublatum esse sess. 24. de matrim. cap. 2. ubi expresse statuit, cognitionem spiritualem non contrahi in baptismo, nisi inter susceptores & baptizatum, illisque patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, nullaque prorsus facit mentionem catechismi, aut tenetis in catechismo.

Quartum impedimentum est *Sponsalia*, seu promissio futurum nupriarum aliqui facta; qui enim cum aliqua sponsalia contraxit, non potest sine peccato mortali cum alia matrimonio inire, nisi ex iusta causa promissionem alteri factam dissolvat.

Quintum est votum simplex religionis, aut castitatis, vel suscipiendo ordinem sacrum, aut non incedendi matrimonium: tale enim votum impedit quod vovens possit licet contrahere matrimonium, non tamen quod illud valide contrahat; nam ut ait D. Thomas hic quæst. 52. artic. 1. Votum simplex est tantum promissio: res autem aliqui promissa tantum, manet adhuc in dominio promittentis, potestque validè, quamvis illicitè, ab eo donari alteri.

2. Alia septem impedimenta dirimentia, qua ex crimen proveniunt, his verbis recententur.

*Incestus, raptus sponsata, mors muliebris,
Susceptus propria sibolis, mors presbyteralis,
Vel si paeniteat solemniter, aut monialem,
Accipiat: prohibent hac conjugium sociandum.*

Sextum ergo impedimentum prohibens, est *Incestus*, nam licet ille matrimonium irritet inter eos à quibus commissas est, ut §. 3. dicimus,

non tamen dirimit, sed solum impedit cum aliis contrahendum.

Septimum est *Raptus sponsa aliena*, nam istud etiam crimen est unum ex illis propter quæ jure antiquo interdictum fuit matrimonium, ut constat ex cap. Statutum 27. quæst. 8. ubi sic dicitur: *Statutum est à sacro conventu (Concilij Toletani, vel potius Rhemensis, ex quo caput illud desumptum est) ut si quis sponsam alterius rapuerit, publica penitentia multetur, & sine spe conjugij remaneat.* Hoc impedimentum post Tridentinum, non solum impedit matrimonium contrahendum, sed etiam dirimit contractum, seu reddit illud invalidum, ut infra dicimus.

Octavum est *Mors mulieris*, id est uxoricidium, quod si committatur animo ad alias nuptias transiendi, est impedimentum dirimens, ut infra parabit; si vero ex odio, ira, aut vindicta, est tantum impediens; qui enim uxorem interficit, privatur spe conjugij cap. *Interfectores*, cap. Quicunque, & cap. *Admonitus* 33. quæst. 2. Quod diximus de uxoricidio, dicendum est pariter de viricidio, quia, ut recte ait Paladanus in 4. dist. 37. quæst. 2. lex data pro uno correlativo, extenditur ad alterum, quando eadem militat pro utroque causa: Sed eadem militat ratio in viricidio ac in uxoricidio: Ergo eadem pena privationis perpetuae conjugij, utrumque crimen ab Ecclesia punitur.

Nonum est *Susceptus propria sibolis*, id est cum alter vel uterque conjux, proprium filium de sacro fonte suscipit, matrimonio insidiandi causâ, id est ea intentione, ut privet alterum conjugem debito conjugali, ratione affinitatis spiritualis, ex ea susceptione inter eos ortæ. Ille enim in penam hujus fraudis, inhabilis redditur, ut defuncto coniuge, ad alias nuptias valeat pervenire, ut constat ex can. *De eo* 30. quæst. 1.

Decimum est *Mors presbyteralis*, seu occisio Presbyteri, ut pater ex can. *Presbyterum*, de penit. & remiss. ubi sic dicitur: *Qui Presbyterum occidit, & de eo criminis convictus fuerit, usque ultimum tempus vita sua, militie cingulo careat, & absque spe conjugij maneat.*

Undecimum est penitentia publica & solemnis, quæ durante, matrimonium olim interdictum erat penitentibus, ut constat ex canone 21. Concilij Arelatensis 2. & ex cap. *Antiqui* 33. quæst. 2.

Duodecimum & ultimum impedimentum prohibens, est matrimonium sacrilegè attentatum cum moniali, ut habetur cap. *Hic ergo* 27. quæst. 1. ubi statuit, ut qui sanctimonialibus scientes matrimonio ad injuriam Christi copulati sunt, iuxta censuram zeli Christiani, separantur, & nunquam eis concedatur, conjugali vinculo religari, & in penitentia lamento se vehementer, dum vivunt, affiant, ac proinde de tota vita ab omni coniugio abstineant, cum illud, ut supra vidimus, iniiri non posset, quandiu publica & solemnis penitentia durabat. Plura ex his impedimentis non vident amplius, sed per contrarium confundinam abrogata sunt.

DE SACRAMENTO MATRIMONII. 193

§. II.

De impedimentis dirimentibus.

3. Impedimenta matrimonium dirimentia, seu illud invalidum redditiva, sunt quatuordecim, his verbis comprehensa.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, Ordo, ligamen, honestas, Si sis affinis, si forte coire nequibus, Si Parochi & duplicitis desit presentia testis, Raptave sit mulier, nec parti redditu tuta. Hoc sociare vetant connubia, facta retrahant.

Primum ergo impedimentum dirimens est *Error* circa substantiam personæ, vel circa alia quæ essentialiter pertinent ad matrimonium; ille enim tollit consensum in essentialia matrimonij, subindeque illud irritat, ac invalidum reddit, ut contingit etiam in aliis contractibus, in quibus error circa substantiam contractus, reddit illum irritum jure naturæ, ut si quis pro tritico vendat hordeum, pro auro aufichalcum, pro gemma vitrum. Unde si quis contrahat cum Martha, putans illam esse Mariam, matrimonium ipso jure naturæ irritum est; secus vero si error non sit circa substantiam, sed tantum circa qualitatem personæ, puta si existimat se contrahere cum pulchra, vel nobili, aut divite, quæ tamen ipsa est deformis, ignobilis, & pauper. Si tamen error qualitatis redundet in errorem personæ, quod contingit quando qualitas est simul cum persona per se intenta, dirimit matrimonium: v. g. si foemina contrahat cum aliquo, quem Principem esse existimat, ita ut personam & dignitatem per modum unius integræ & totalis objecti, simul jactetur, non valet matrimonium, si ille revera Princeps non sit.

Secundum est *Conditio*, sive status servitutis; si quis enim existimat se contrahere cum libera, & contrahit cum ancilla, matrimonium jure civili & canonico irritum est, ut constat ex Autent. de nuptiis §. Si vero decretum, & ex Cap. *Si quis ingenuus* 29. quæst. 21. Rationem assignat D. Thomas hic quæst. 52. art. 1. ubi sic discitat: *In matrimonio contractu obligatur unus conjugum alteri ad debitum reddendum, ideo si ille qui se obligat est impotens ad solvendum, ignorantia hujus impotentia in eo cui fit obligatio, tollit contractum: Sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad solvendum debitum, ut omnino non possit solvere, ita per servitutem, ut liber debitum reddere non possit, & ideo sicut impotentia coeundi ignorata, impedit matrimonium, non autem si sciat, ita conditio servitutis matrimonii impedit.*

Tertium est *Votum*, quo nomine intelligitur votum solemnis religionis, quod non solum impedit matrimonium contrahendum, sed etiam illud irritat, & invalidum reddit, ut definitur ab Alexandro III. cap. *Meminimus*, ab Innocentio III. cap. *Finali*, *Qui Clerici vel votantes, à Bonifacio VIII. cap. unico de voto in 6. & novissime à Tridentino sess. 24. can. 9. Est*

III. Pars.

autem difficultas & controversia inter Theologos, an illud irritet jure naturæ, vel solum jure humano Ecclesiastico? Sed probabilior videtur sententia D. Thomæ hic quæst. 52. art. 2. & 2. 2. quæst. 88. art. 11. nec non quælibet 3.

art. 18. & quælibet 10. art. 11. ubi docet, votum solemnis Religionis, jure naturæ, sive ex sua natura, habere quod dirimit matrimonium contractum, idque probar hoc discit: *Jus naturæ dictat, ut qui semel aliquid donavit totaliter alteri, eaque donatio fuit ab illo acceptata, non possit illud idem postea alteri tradere: Sed per votum solemnem Religionis, vovens totaliter se donat Deo, corpusque illi ad perpetuam continentiam tradit, quæ donatio & traditio, ab eo per religionem Praelatos acceptatur: Ergo jus naturæ dictat, quod non possit suum corpus alteri per matrimonium tradere in usum contrarium voto, quo Deo illud donavit & tradidit.*

4. Nec valet quod ait Martinonus hic disp. 74. sect. 3. num. 34. nempè quod licet professio Religiosa contineat aliquam sui traditionem, non tamen omnimodam, & naturaliter incompatible cum matrimonio: Sed sicut seruos voluntarios, aut empti, non ita domino tradit, ut privetur naturali jure matrimonium incendi, domino licet invito: sic professus in Religione approbata, non ita se tradit Deo & Religioni, ut quantum est ex natura rei, non possit valide matrimonium contrahere, quamvis illicitè. Non valet inquit hæc responso: esto enim quod professio Religiosa non importet omnimodam sui traditionem Deo & Religioni, importat tamen traditionem sui, ad castè vivendum: Sed traditio sui ad castè vivendum, est ex sua natura incompatible cum matrimonio, cum illud sit sui traditio ad copulam carnalem: Ergo professio Religiosa importat traditionem naturaliter incompatiblem cum matrimonio, subindeque habet quod illud jure naturæ, seu ex natura sua, dirimat, non vero solo jure positivo Ecclesiastico.

Confirmatur: quia jure tantum Ecclesiastico votum solemnis castitatis est annexum statui Clericali, potest Papa, relinquendo Clericum in suo statu Clericali, dispensare cum eo ut matrimonium contrahat, vel matrimonio jam contracto utatur, ut constat in Sacerdotibus Græcis, qui ex dispensatione Ecclesiae, utuntur conjugio ante sacram Ordinationem inito: Ergo similiter, si votum solemnis Religionis, non ex natura sua, sed ex sola Ecclesiæ constitutione, vim habeat impediendi matrimonium contrahendum, & dirimenti contractum, potest Papa hanc vim à voto solemnii tollere, auctorando præceptum Ecclesiasticum, & tamen relinquente tale votum in suo subjecto, subindeque efficere poterit, quod Monachus, manens Monachus, nubat, uxoremque ac liberos in Monasterio habeat; quod aperte repugnat Innocentio III. cap. *Cum ad monasterium*, de statu Monachorum, ubi sic ait: *Abdicatio paupertatis, sicut etiam custodia castitatis, adeo est annexa regula monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.*

5. Objicies primò: Bonifacius VIII. interrogatus ab Epiloco Biterensi, quod votum debat dici solemnē, & ad dirimendum matrimonium

R. niuum